

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Maijala, Minna; Laine, Päivi; Kuusalu, Salla-Riikka; Ullakonoja, Riikka; Mutta, Maarit; Merijärvi, Soila

Title: Kieliverkoston kestävä kehityksen teemavuosi päättyy, kestävä kehitys kielten opetuksessa pysyy

Year: 2024

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Maijala, M., Laine, P., Kuusalu, S.-R., Ullakonoja, R., Mutta, M., & Merijärvi, S. (2024). Kieliverkoston kestävä kehityksen teemavuosi päättyy, kestävä kehitys kielten opetuksessa pysyy. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 15(7). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2024/kieliverkoston-kestavan-kehityksen-teemavuosi-paattyy-kestava-kehitys-kielten-opetuksessa-pysyy>

(<https://www.kieliverkosto.fi/fi>)

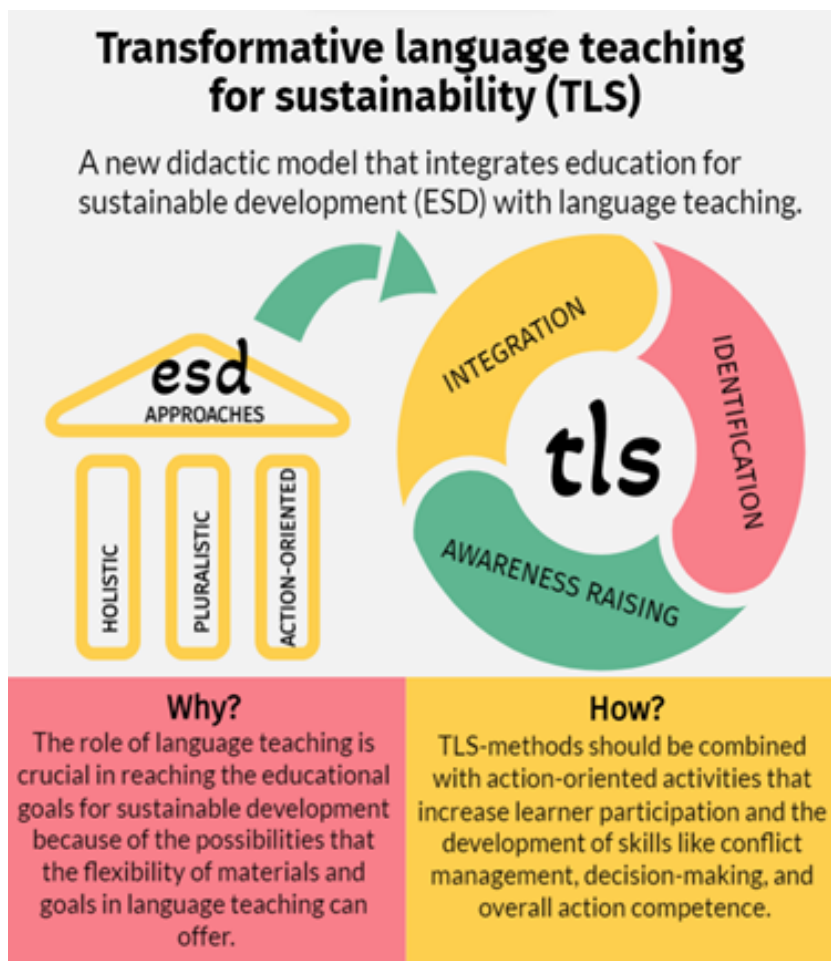
Kieliverkoston kestävän kehityksen teemavuosi päättyy, kestävä kehitys kielten opetuksessa pysyy

Julkaistu: 4. joulukuuta 2024 | Kirjoittaneet: Minna Maijala, Päivi Laine, Salla-Riikka Kuusalu, Riikka Ullakonoja, Maarit Mutta ja Soila Merijärvi

Suomessa on viime vuosina panostettu kielten opetuksen ja kestävän kehityksen yhteyksien tutkimukseen, ja panostus on jo nyt tuonut uusia ja toivottavasti pysyviä näkökulmia suomalaiseen kielikoulutukseen. Kieliverkoston kestävän kehityksen teemavuosi on saanut kielten opetuksen alalla toimivia tietoisiksi siitä, että myös kielten opetuksella voi edistää kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista. Tässä teemanumerossa kirjoittajat esittelevät kestävän kielten opetuksen periaatteita ja erilaisia esimerkkejä kestävyystavoitteiden huomioimisesta kielikoulutuksessa.

Kestävän kehityksen ja kielikoulutuksen teemavuosi on näkynyt Kieliverkoston toiminnassa monin tavoin. Tammikuussa professori Minna Maijala piti Kari Sajavaara -luennon aiheesta Kestävää kehitystä edistävä kielikoulutus. Huhtikuun kieliparlamentti lähestyi aihetta luentojen ja työpajojen muodossa, ja Kieli, koulutus ja yhteiskunta -verkkolehdessä julkaistiin toukokuussa teemanumero ”Kestävästi kohti tulevaisuuden kieltenopetusta”. Nyt luettavissa oleva teemanumero ”Kestävän kehityksen tavoitteet kielikoulutuksessa” jatkaa samaa aihetta. Teemanumeron on toimittanut Eettisesti kestävä kielten opetus -hanke (EKKO, <https://sites.utu.fi/ekko/> (<https://sites.utu.fi/ekko/>)). EKKOa rahoittaa Koneen Säätiö (2021–2025) ja johtaa professori Minna Maijala Turun yliopistosta. Hankkeessa on kehitetty monitieteinen malli, transformatiivinen kestävä kehitystä edistävä kielten opetus

(*Transformative language teaching for sustainability, TLS*), johon esimerkiksi hankkeessa tehtävät oppimateriaalit perustuvat. Malli ohjaa kielenopettajia tunnistamaan aiheita ja menetelmiä, jotka tukevat kestävyyskasvatuksen (*Education for sustainable development, ESD*) ja kielten opetuksen yhdistämistä. Mallissa sekä sisällöt että opetusmenetelmät edistävät kestävyyskasvatuksen toteutumista kielten opetuksessa.

Kuvio 1. Transformatiivinen kestävä kehitystä edistävä kielten opetus.

Kuva: Soila Merijärvi.

Kestävän kehityksen tavoitteena on, että jättäisimme maapallon tuleville sukupolville sellaisessa kunnossa, että hekin pystyvät elämään täällä. Kestävä kehitys ei ole uusi ajatus, sillä kestävyystavoitteista sovittiin YK:n jäsenmaiden kesken jo 1980-luvulla. Kestävä kehitys tai kestävyys on dynaaminen ja moniulotteinen prosessi, jolla tavoitellaan kestävä tulevaisuutta erilaisilla keinoilla. Usein kestävä kehityksen käsite liitetään biodiversiteettiin tai globaaliin terveyteen, mutta se kattaa laajemmin myös tasa-arvon ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden

teemoja, jotka ovat kielten opetuksen keskiössä. Kestävän kehityksen tavoitteet kytkeytyvät toisiinsa ja vaikuttavat yhteisesti taustalla kaikissa opetettavissa aineissa, myös kielten opetuksessa.

Kestävä kehitys voidaan ymmärtää tulevaisuuden tavoitteena, joka jakautuu neljään ulottuvuuteen: ekologiseen, sosiaaliseen, kulttuuriseen ja taloudelliseen. Ekologinen ulottuvuus käsittelee ympäristöön ja sen suojeluun liittyviä aiheita. Luonnon näkeminen itseisarvona on perusta ihmisen hyvinvoinnille ja muille kestävyysulottuvuuksille. Sosiaalinen ulottuvuus kattaa hyvinvoinnin edellytysten lisäksi ihmisoikeudet ja yhdenvertaisuuden, kun taas kulttuurisessa ulottuvuudessa painottuvat monikulttuurisuus, monikielisyys, kulttuuriperinnön säilyttäminen sekä eri kulttuurien välisen yhteiselon edistäminen. Taloudellinen ulottuvuus puolestaan keskittyy talouskasvun ympäristövaikutusten huomioimiseen ja ratkaisujen löytämiseen ylikulutuksen ja velkaantumisen ongelmiin. Kielten opetuksessa sosiaaliseen ulottuvuuteen liittyvä demokratiataitojen ja kriittisen ajattelun harjoittelu vuorovaikutuksessa muiden kanssa on ollut pitkään keskeinen tavoite kehittämisessä aktiiviseksi kansalaiseksi. Vuorovaikutustaidot ovat tärkeä työkalu kestävyysaiheiden käsittelyssä. Kestävyyskasvatuksen keskiössä oleva oppijalähtöinen aktiivisen vaikuttamisen harjoittelu mahdollistaa muutostoimijuuden kehittymisen.

Myös kielten opetusta ohjaavaan Eurooppalaiseen viitekehykseen on nostettu tekstien tuottamisen ja tulkitsemisen rinnalle taito toimia vuorovaikutuksessa. Viitekehyksen lisäosassa korostetaan lisäksi kulttuurienvälisiä näkökulmia, kuten mediaatiota, monikielisyyttä ja yhteistyöhön perustuvaa oppimista, joiden voidaan katsoa edistävän kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumista. Kestävä kehitys on tullut Suomessakin opetussuunnitelmien kautta kaikkiin oppiaineisiin.

Kestävyyskasvatuksen osuus näkyy esimerkiksi lukion opetussuunnitelmassa, jossa kestävä kehityksen aiheita otetaan esille laaja-alaisen osaamisen ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien sekä ainekohtaisten tavoitteiden kuvauksissa. Monet lukion opetussuunnitelmassa mainitut tavoitteet, etenkin vuorovaikutus- ja kulttuuritaidot, ovat luonnostaan kielten opetuksen keskiössä.

EKKO-hankkeen tutkimustyön aikana olemme ymmärtäneet, kuinka suurten asioiden äärellä olemme ja kuinka kielten opetus voi vaikuttaa tulevien sukupolvien elämään. Maailman kriisien keskellä kunnioittavan vuorovaikutuksen sekä kieli- ja kulttuuritaitojen merkitys on korostunut entisestään. Jos tavoitteena on jättää tämä maapallo tuleville

sukupolville sellaisessa kunnossa, että heillekin on siitä iloa, meillä ei ole varaa olla toteuttamatta kestävyyskasvatusta myös kielten opetuksessa. Kielten opetus ja oppiminen antaa välineitä kohdata yhteiskunnassa moninaisuutta, monikielisyyttä ja moniarvoisuutta. Kieli- ja kulttuuritaidoilla on tärkeä rooli, kun rakennetaan ja pidetään yllä demokraattista ja tasa-arvoista yhteiskuntaa.

Teemanumeron artikkelit

EKKO-hankkeen tutkimustuloksia ja keskeisiä näkökulmia esitellään tässä teemanumerossa kahdessa artikkelissa. **Minna Majjala, Päivi Laine, Maarit Mutta, Riikka Ullakonoja** ja **Soila Merijärvi** käsittelevät kestävän kehityksen ja suomalaisen kielikoulutuksen yhteyksiä ja kestävyyskasvatuksen ja kielten opetuksen yhdistämisen tarjoamia mahdollisuuksia. Artikkelissa esitellään myös hankkeen teoreettiseen taustaan pohjautuvaa pedagogisten materiaalien kehitystyötä.

Salla-Riikka Kuusalun artikkeli pohtii kielten oppimisen yhteyttä ekologiseen kestävyYTEEN. Monimutkaisia kestävyysaiheita on tärkeää pohtia oppijan ensikielellä, mutta muiden kielten ja kulttuurien oppimisen kautta saadaan uusia näkökulmia kestävyysaiheisiin ja ekologisen kestävyYden edistämiseen.

EKKO-hankkeen artikkelien lisäksi Kestävän kehityksen tavoitteet kielikoulutuksessa -teemanumeron muissa, avoimen kutsun kautta lehteen tarjotuissa artikkeleissa käsitellään kestävyysulottuvuuksia eri koulutusasteilla ja eri kielten opetuksessa.

Sanna Mustonen ja **Minna Suni** kirjoittavat opetuksessa huomioitavista sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyYden näkökulmista, kun kielenoppijat ovat paenneet konfliktialueilta, esimerkiksi Ukrainasta. Silloin kielen opetuksessa tarvitaan toimintatapoja, jotka voivat vastata myös oppijan kiinnittymisen ja kuulumisen tarpeeseen.

Lotta Jalava, Outi Tánczos ja **Niko Tynnyrinen** pohtivat karjalan kielen kulttuurisesti kestäväY elvytystä. Karjalan kielen elvytystyö on saatu etenkin Itä-Suomen yliopiston panostuksen avulla hyvään alkuun. Seuraavaksi tarvitaan vähemmistökielen tekemistä näkyväksi ja sen aseman turvaamista etenkin koulutuksen eri asteilla. Tämä on tärkeää sekä tasa-arvon että kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden näkökulmista.

Venla Rantanen, Hải Nguyễn, Antti Suomela ja Johanna Ennsers-Kananen ovat artikkelissaan analysoineet kestävän kehityksen näkökulmia aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmassa. Opiskelijoille hahmottuu opetussuunnitelmassa kolme erilaista roolia: kielenoppija ja -käyttäjä, työntekijä ja aktiivinen kansalainen. Kirjoittajat ovat havainneet, että rooleihin vaikuttavat kielivalinnat ja kapea näkemys kielitaidosta. Silloin kestävyystavoitteet yhdenvertaisuudesta ja osallisuudesta eivät analyysin perusteella pääse toteutumaan.

Hanna Laitinen kirjoittaa artikkelissaan mahdollisuuksista, joita keskusteluanalyyseistä tuttujen metodien hyödyntäminen tuo kestävän kehityksen periaatteiden mukaiseen aikuisten luku- ja kirjoitustaidon koulutukseen. Kun opetuksessa hyödynnetään avointa ja oppijalähtöistä oppimisympäristöä ja annetaan tilaa yhteistoiminnallisuudelle, monikielisyydelle ja tasa-arvoiselle vuorovaikutukselle, opetuksessa voivat toteutua monet kestävän kehityksen tavoitteet.

Hanna Jalozan artikkeli tarkastelee ekologista kestävyttä päiväkotijä ja alakouluikäisten vieraan kielen oppimisessa. Hän esittelee ekologista kestävyttä opetussuunnitelmissa ja havainnollistaa oppijoiden kiinnostukseen ja tietoisuuteen vaikuttamista, kun kielen oppiminen tapahtuu lukemalla lasten kuvakirjaa.

Hannele Dufva ja Katja Mäntylä ottavat lopuksi kantaa kielten kouluopetuksen tulevaisuuteen. He pohtivat, miksi ja mitä kieliä on tulevaisuudessa tarpeen oppia ja miten oppiminen on mielekästä järjestää. He pohtivat myös nimityksen *vieraat kielet* mielekkyyttä kielitietoisessa ja monikielisessä maailmassa.

Antoisia ja ajatuksia herättäviä lukuhetkiä kestävän kielten opetuksen parissa! Tervetuloa myös kuulemaan lisää EKKO-seminaariin 23.1.2025 (<https://sites.utu.fi/ekko/ekko-hankkeen-tapahtumat/> (<https://sites.utu.fi/ekko/ekko-hankkeen-tapahtumat/>)).

Teemanumeron toimittajista Minna Maijala, Päivi Laine, Salla-Riikka Kuusalu, Maarit Mutta ja Soila Merijärvi työskentelevät Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitoksella ja Riikka Ullakonoja sekä Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitoksella että Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitoksella.

Kirjallisuutta

Euroopan neuvosto (2018). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Companion volume with new descriptors*. Strasbourg: Euroopan neuvosto. Saatavilla: <https://www.coe.int/en/web/campaign-free-to-speak-safe-to-learn/reference-framework-of-competences-for-democratic-culture> (<https://www.coe.int/en/web/campaign-free-to-speak-safe-to-learn/reference-framework-of-competences-for-democratic-culture>). (Luettu 29.10.2024.)

Kieli, koulutus ja yhteiskunta, toukokuun 2024 teemanumero, Kestävästi kohti tulevaisuuden kieltenopetusta: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2024> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2024>)

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lukion-opetussuunnitelmien-perusteet> (<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lukion-opetussuunnitelmien-perusteet>).

Maijala, M., Gericke, N., Kuusalu, S.-R., Heikkola, L. M., Mutta, M., Mäntylä, K. & Rose, J. (2024). Conceptualising transformative language teaching for sustainability and why it is needed. *Environmental Education Research*, 30 (3), 377–396. <https://doi.org/10.1080/13504622.2023.2167941> (<https://doi.org/10.1080/13504622.2023.2167941>)

Pohjonen, H., Korhonen, A., Mikkola, K., Liimatainen, A. & Suvanto, S. (toim.) (2021). *Kestävä tulevaisuus*. Opetushallitus 2021. <https://www.oph.fi/fi/kestava-tulevaisuus> (<https://www.oph.fi/fi/kestava-tulevaisuus>)

Artikkeliin viittaaminen

Maijala, M., Laine, P., Kuusalu, S.-R., Ullakonoja, R., Mutta, M. & Merijärvi, S. (2024). Kieliverkoston kestävän kehityksen teemavuosi päättyy, kestävä kehitys kielten opetuksessa pysyy. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 15(7). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2024/kieliverkoston-kestavan-kehityksen-teemavuosi-paatty-kestava-...>

yhteiskunta-joulukuu-2024/kieliverkoston-kestavan-kehityksen-teemavuosi-
paattyy-kestava-kehitys-kielten-opetuksessa-pysyy
(<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2024/kieliverkoston-kestavan-kehityksen-teemavuosi-paattyy-kestava-kehitys-kielten-opetuksessa-pysyy>)